

การศึกษาการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียจากโรงอาหาร และแนวทางการดูแลรักษาระบบ

Study on the Improvement of Wastewater Treatment System for Canteen and Maintenance Guidelines

వរపుర వార్షికశ్య^{1*} నన్నగస్త ఓనియీమ² కలె శేరీయ తృప్రాగ్య³

Woraphachara Thawornichokchai^{1*} Nannapasorn Inyim² and Seree Tuprakay³

¹นักศึกษา หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาบริหารความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร 10240

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร 10240

³รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร 10240

โทรศัพท์ : 0983709355, โทรสาร :-....., E-mail : woraphachara.t@gmail.com

บทคัดย่อ

น้ำเสียจากโรงอาหารมักมีน้ำมันและไขมันปนเปื้อนในปริมาณสูง ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบบำบัดน้ำเสีย โดยเฉพาะระบบชีวภาพที่อาศัยจุลทรรศน์ในการย่อยสลายสารอินทรีย์ การสะสมของน้ำมันและไขมันสามารถก่อให้เกิดการอุดตันในระบบท่อและถังบำบัด และลดดัชนีประสิทธิภาพในการบำบัดน้ำเสีย การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย จากโรงอาหาร โดยการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียสำหรับชุมชนตัวอย่างในมัณฑะเลย์ แยกการตัดออกและกรองเศษอาหารแบบฝังใต้ดิน วงต่อ จำกถังดักไขมันที่มีอยู่เดิม พร้อมศึกษาวิธีการดูแลรักษาระบบให้ทำงานได้อย่างสม่ำเสมอ การดำเนินการศึกษาใช้การทดลองภาคสนาม เก็บข้อมูลจากระบบบำบัดน้ำเสียของโรงอาหารในสถานประกอบกิจการแห่งหนึ่ง เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพน้ำทิ้งก่อน และหลังติดตั้งระบบบำบัดสำหรับชุมชน ผลการทดลองพบว่า ระบบบำบัดที่ได้รับการปรับปรุงสามารถลดค่าของน้ำมันและไขมัน ปีโอดี ชีโอดี และของแข็งแขวนลอย ได้ร้อยละ 98.46, 97.65, 89.64 และ 87.71 ตามลำดับ ส่งผลให้น้ำทิ้งมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ผลการศึกษาให้เห็นว่า ระบบบำบัดดังกล่าวช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการน้ำเสียจากโรงอาหารได้ นอกจากนี้ ยังเน้นแนวทางการดูแลรักษาระบบให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ได้แก่ การตักไขมันที่ลอยผิวน้ำในถังดักไขมันทุกวัน การทำความสะอาดอาหารก่อนปล่อยลงท่อ และการสูบน้ำดักจากถังบำบัดตามแผนงานที่กำหนด

คำสำคัญ: น้ำเสียจากอาหาร; การกำจัดน้ำมันและไขมัน; ระบบบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูป; ระบบบำบัดทางชีวภาพ

Abstract

Wastewater from canteens typically contains high concentrations of oil and grease, which significantly affect the efficiency of wastewater treatment systems - particularly biological treatment systems that rely on microorganisms to decompose organic matter. The accumulation of oil and grease can cause blockages in pipes and treatment tanks, leading to reduced treatment efficiency. This study aimed to improve the wastewater treatment system for canteen effluent by installing a prefabricated underground treatment unit consisting of a grease trap, sludge separator, and aeration filter, placed after the existing grease trap. The study employed a field experiment using a case study of a canteen wastewater treatment system at a commercial establishment. Data were collected to compare the quality of effluent before and after the installation of the prefabricated treatment system. The results showed that the improved system effectively reduced oil and grease, BOD, COD, and TSS by 98.46%, 97.65%, 89.64%, and 87.71%, respectively. As a result, the treated effluent met the regulatory standards for wastewater discharge. The findings suggest that the



implemented system enhances the efficiency of cafeteria wastewater management. Furthermore, the study emphasizes sustainable maintenance practices to ensure continued system performance, including daily removal of surface grease in the grease trap, regular cleaning to prevent food waste from entering the drains, and scheduled sludge removal from the treatment tanks.

Keywords: canteen wastewater; oil and grease removal; prefabricated wastewater treatment system; biological wastewater treatment system

บทนำ

น้ำเสียจากโรงอาหารมักมีสารปนเปื้อนจำนวนมาก โดยเฉพาะน้ำมันและไขมันที่มาจากการประกอบอาหาร [1] ซึ่งเป็นสาเหตุหลักอย่างหนึ่งที่ทำให้ระบบบำบัดน้ำเสียไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ น้ำมันและไขมันมักก่อให้เกิดการอุดตันในระบบห่อและถังบำบัด รวมถึงข้อดีของการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียที่อยู่ถัดไปซึ่งโดยทั่วไปเป็นระบบทางชีวภาพ ทำให้มีประสิทธิภาพในการบำบัดลดลง [2] จนเป็นเหตุให้น้ำทึบที่ถูกปล่อยออกสู่แหล่งรับน้ำสาธารณะมีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ทั้งนี้ น้ำมันและไขมันปริมาณมากในน้ำเสียจากโรงอาหารเป็นสิ่งที่พบเป็นประจำ จึงจำเป็นต้องมีวิธีการบำบัดที่สามารถจัดการกับน้ำมัน และไขมันในน้ำเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ [3]

การศึกษานี้มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำทึบจากถังดักไขมันซึ่งพบว่ามีค่าความเข้มข้นของน้ำมันและไขมัน (Fat, Oil, and Grease: FOG) ปีโอดี (BOD) ซีโอดี (COD) และของแข็งแขวนลอย (TSS) ในระดับที่ยังสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด ใช้กรณีศึกษาเป็นระบบบำบัดน้ำเสียของโรงอาหารภายในสถานประกอบการแห่งหนึ่ง ซึ่งเดิมมีเพียงถังดักไขมันแบบทั่วไปเป็นระบบหลัก น้ำทึบที่ผ่านถังดักไขมันถูกระบายนอกผ่านระบายน้ำฝาฝนลงสู่คลองสาธารณะโดยตรง ส่งผลให้น้ำทึบไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน การระบายน้ำทึบจากโรงงานอุตสาหกรรม และอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ส่วนหลัก คือ (1) การปรับปรุงระบบบำบัดเดิมด้วยการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูปชนิดถักไขมัน-แยกกากตะกอน และระบบกรองเติมอากาศแบบฝังใต้ดิน วางแผนถังดักไขมันเดิมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบำบัด (2) การตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบบำบัดที่ปรับปรุงใหม่ โดยศึกษาค่าพารามิเตอร์คุณภาพน้ำทึบหลังผ่านระบบบำบัดเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานน้ำทึบ และ (3) การศึกษาแนวทางการดูแลรักษาระบบบำบัดน้ำเสีย เพื่อให้ระบบสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เป้าหมายโดยรวมของการศึกษานี้ คือ สถานประกอบการกรณีศึกษา รวมถึงสถานประกอบการอื่น ๆ ที่ต้องจัดการน้ำเสียจากโรงอาหาร สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการบำบัดน้ำเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว ส่งผลให้คุณภาพน้ำทึบเป็นไปตามมาตรฐาน และสามารถปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะได้โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นำไปสู่ความยั่งยืนทั้งในส่วนของสถานประกอบการและด้านสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

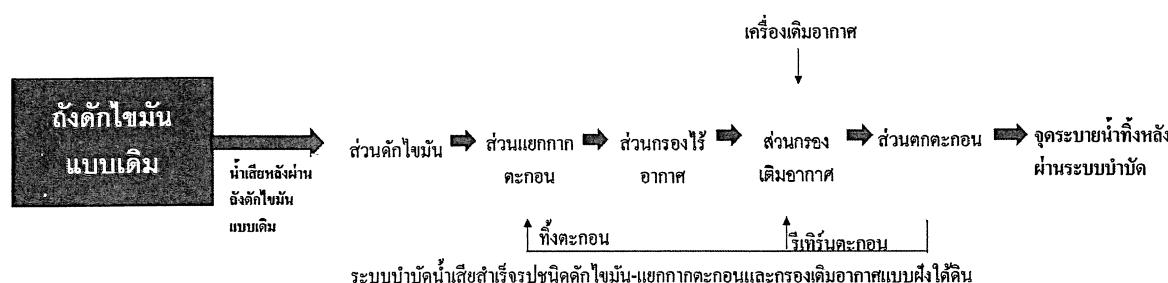
- เพื่อศึกษาแนวทางปรับปรุงระบบบำบัดให้สามารถบำบัดน้ำเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพและน้ำทึบที่ผ่านระบบบำบัดมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานน้ำทึบ
- เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการ ควบคุม และดูแลระบบบำบัดน้ำเสียให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้ใช้กรณีศึกษาเป็นระบบบำบัดน้ำเสียของสถานประกอบกิจการแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดจุดตรวจวัดคุณภาพน้ำทึบ 2 จุด คือ (1) จุดที่น้ำไหลออกจากถังดักไขมัน และ (2) จุดที่น้ำไหลออกจากระบบบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูป ชนิดถักไขมัน-แยกกากตะกอนและกรองเติมอากาศ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการบำบัดน้ำเสียและพิจารณาว่าแนวทางการปรับปรุงสามารถทำให้น้ำทึบเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่

อุปกรณ์และวิธีการ

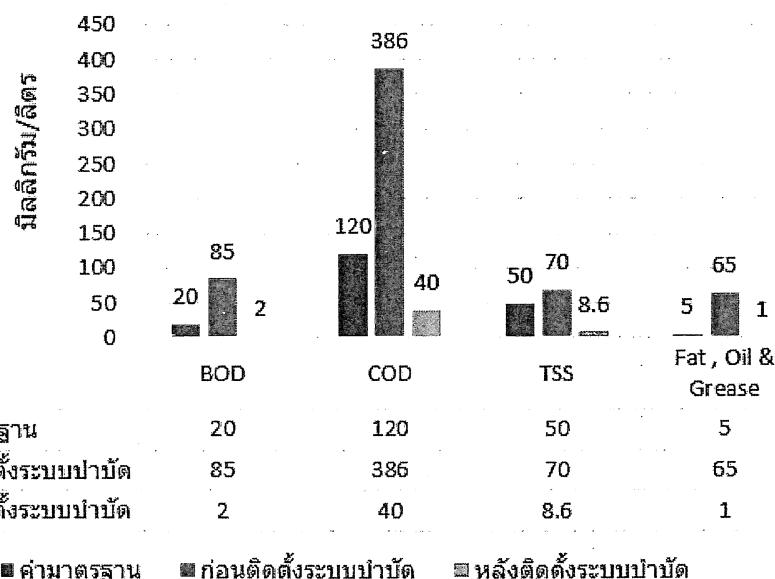
การศึกษาเป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยใช้น้ำเสียจากโรงอาหารในสถานประกอบกิจการแห่งหนึ่ง น้ำเสียจะถูกปล่อยผ่านระบบบำบัดซึ่งประกอบด้วยถังดักไขมันเดิม และระบบบำบัดที่ติดตั้งเพิ่มเข้ามาเป็นถังสำเร็จรูป ประกอบด้วยส่วนดักไขมัน ส่วนแยก กากตะกอน ส่วนกรองไส้อาหาร และส่วนตกตะกอน ดังรูปที่ 1 ทำการตรวจสอบคุณภาพน้ำที่ออกจากถังดักไขมันเดิม และคุณภาพน้ำที่ออกจากระบบบำบัดที่ติดตั้งใหม่ เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในการบำบัดน้ำเสีย วิธีการเก็บตัวอย่างน้ำเสียและการตรวจวัดคุณภาพน้ำดำเนินการตามมาตรฐานที่หน่วยงานกำกับดูแลกำหนด ตรวจวัดพารามิเตอร์ ได้แก่ น้ำมันและไขมัน (fat, oil and grease: FOG) บีโอดี (BOD) ซีโอดี (COD) และของแข็งแขวนลอย (TSS) [4]



รูปที่ 1 ระบบบำบัดที่ทำการปรับปรุงโดยติดตั้งถังสำเร็จรูปชนิดดักไขมัน-แยกกากตะกอนและกรองดินอากาศแบบฝังใต้ดิน

ผลการทดลองและวิจารณ์

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการปรับปรุงระบบบำบัดด้วยการติดตั้งถังบำบัดชนิดดักไขมัน-แยกกากตะกอนและกรองดินอากาศ สามารถลดค่าบีโอดี ซีโอดี น้ำมันและไขมัน และของแข็งแขวนลอยในน้ำเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ น้ำทิ้งที่ออกจากระบบมีคุณภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐานน้ำทิ้งตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่องกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากโรงงาน พ.ศ. 2560 โดยมีผลการบำบัดน้ำเสียดังแสดงในรูปที่ 2



รูปที่ 2 การเปรียบเทียบคุณภาพน้ำที่ออกจากถังดักไขมันเดิม (ก่อนติดตั้งระบบใหม่) และคุณภาพน้ำที่ออกจากระบบที่ติดตั้งใหม่ (หลังการติดตั้งถังสำเร็จรูป)



ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการกำจัดมลสารประเภทต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบระหว่างคุณภาพน้ำทั้งก่อนการปรับปรุงระบบบำบัด และคุณภาพน้ำทั้งหลังการปรับปรุงระบบบำบัดด้วยการติดตั้งถังสำเร็จรูปชนิดถักไขมัน-แยกกาเกตอกอนและกรอง เดิมจากศาสวง์ไว้ต่อจากถักไขมันที่มีอยู่เดิม มีรายละเอียดดังนี้

ค่าความเข้มข้นของปีโอดี ลดลงจาก 85 mg./l. เหลือ 2 mg./l. คิดเป็นประสิทธิภาพการกำจัดร้อยละ 97.65%

ค่าความเข้มข้นของซีโอดี ลดลงจาก 386 mg./l. เหลือ 40 mg./l. คิดเป็นประสิทธิภาพการกำจัดร้อยละ 89.64%

ค่าความเข้มข้นของแข็ง เช่น ลูบาร์ ลดลงจาก 70 mg./l. เหลือ 8.6 mg./l. คิดเป็นประสิทธิภาพการกำจัดร้อยละ 87.71

ค่าความเข้มข้นของน้ำมันและไขมัน ลดลงจาก 65 mg./l. เหลือ 1 mg./l. คิดเป็นประสิทธิภาพการกำจัดร้อยละ 98.46

สำหรับผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการดูแลรักษาระบบ พบร่วมกับระบบบำบัดที่ต้องให้ความสำคัญกับการดูแลในส่วนของถักไขมันและส่วนที่มีต่อกันต่อไป เพื่อให้ระบบสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดเวลา ซึ่งสามารถสรุปสิ่งที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในการดำเนินการ ได้ดังนี้

1. การตักน้ำมันและไขมันที่พิวน้ำในส่วนถักไขมันทุกวัน
2. การทำความสะอาดและป้องกันไม่ให้เศษอาหารไหลลงระบายน้ำเป็นประจำ
3. การสูบตอกอนกันถังออกจากถักไขมันทุกเดือน
4. การสูบตอกอนกันถังออกจากส่วนแยกกาเกตอกอนและส่วนกรองไร้อากาศทุก 6 เดือน

ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียจากโรงอาหาร โดยการติดตั้งถังบำบัดชนิดถักไขมัน-แยกกาเกตอกอนและกรองเดิมอากาศแบบฝังใต้ดิน สามารถยกระดับประสิทธิภาพในการบำบัดน้ำเสียได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในด้านการลดค่าปีโอดี ซีโอดี น้ำมันและไขมัน รวมถึงของแข็ง เช่น ลูบาร์ ให้อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าค่ามาตรฐานน้ำทิ้งตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่องกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากโรงงาน พ.ศ. 2560 ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของระบบใหม่ในการรับและจัดการน้ำเสียจากการปรุงอาหารที่มีภาระสารมลพิษสูงได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการลดค่าความเข้มข้นของน้ำมันและไขมันที่มีประสิทธิภาพถึงร้อยละ 98.46 ถือเป็นข้อดีที่สำคัญ เนื่องจากน้ำมันและไขมันเป็นตัวการหลักที่บัดบวางการทำงานของระบบบำบัดแบบเชิงพาณิชย์ การลดสิ่งปฏิกูลเหล่านี้ตั้งแต่ต้นทางจึงช่วยลดภาระต่อระบบบำบัดหลักในระยะยาว อีกทั้งยังช่วยป้องกันการอุดตันของระบบท่อส่งน้ำเสีย ซึ่งเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยในการบำบัดน้ำเสียจากโรงอาหารทั่วไป

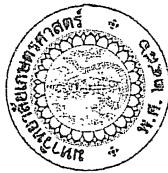
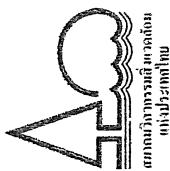
อย่างไรก็ตาม แม้ว่าระบบบำบัดที่ได้รับการติดตั้งใหม่จะมีประสิทธิภาพสูง แต่ผลการศึกษาได้นัยว่าการที่ระบบบำบัดจะมีประสิทธิภาพที่ดีอยู่ตลอดตน ต้องเคร่งครัดในการดำเนินการดูแลรักษาระบบอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยเฉพาะในส่วนของถักไขมันและส่วนแยกกาเกตอกอน หากละเลย อาจทำให้ประสิทธิภาพของระบบลดลงและส่งผลกระทบต่อการทำงานของระบบบำบัดในระยะยาวได้ ดังนั้น การดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดไว้ เช่น การตักไขมันทุกวัน การป้องกันไม่ให้เศษอาหารตกลงท่อ และการสูบตอกอนตามรอบเวลาที่กำหนด จึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการรักษาสมรรถภาพของระบบบำบัดน้ำเสีย

สรุปผล

จากการศึกษาประสิทธิภาพของระบบบำบัดน้ำเสียที่ได้รับการปรับปรุง โดยการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียสำเร็จรูปชนิดถักไขมัน-แยกกาเกตอกอนและกรองเดิมอากาศแบบฝังใต้ดิน ต่อจากถักไขมันที่มีอยู่เดิม พบร่วมกับถังสำเร็จรูปชนิดถักไขมัน ปีโอดี ซีโอดี และของแข็ง เช่น ลูบาร์ อยู่ที่ร้อยละ 98.46, 97.65, 89.64 และ 87.71 ตามลำดับ ทำให้น้ำทิ้งที่ผ่านระบบบำบัดมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด [5] นอกเหนือนี้ ยังพบว่าการดูแลรักษาระบบอย่างสม่ำเสมอ เช่น การตักไขมันลอยผิวน้ำในถังถักไขมัน การทำความสะอาดเศษอาหาร ก่อนปล่อยลงท่อ และการสูบตอกอนตามแผนงานที่เหมาะสม มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาประสิทธิภาพของระบบในระยะยาว ดังนั้น ระบบบำบัดน้ำเสียที่ได้รับการปรับปรุงนี้ จึงสามารถเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการน้ำเสียจากโรงอาหาร ทั้งในด้านประสิทธิภาพและความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมควบคุมมลพิษ. (2551). คู่มือแนวทางการจัดการน้ำมันและไขมันจากบ่อตักไขมันและการนำไปใช้ประโยชน์สำหรับร้านอาหาร.
- [2] กรมควบคุมมลพิษ. (2563). แนวทางการจัดการน้ำเสียจากร้านอาหารและสถานประกอบการ. สืบคันจาก www.pcd.go.th
- [3] Metcalf & Eddy. (2014). Wastewater Engineering: Treatment and Resource Recovery. McGraw-Hill.
- [4] APHA. (1998). Standard Methods for the Examination of Water and Wastewater. 20th ed. Baltimore: United Book Press.
- [5] กระทรวงอุตสาหกรรม. (2560). ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากโรงงาน พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนพิเศษ 153 ง (8 มิถุนายน 2560), หน้า 11–15.



ขอນ้อมไปรับรองเป็นพิเศษดังว่า

นายวราพร ดาวยอซุชัย

ได้นำเสนอบทความเรื่อง

การศึกษาการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียจากโรงอาหารและรักษาระบบ

การประชุมวิชาการสิ่งแวดล้อมและชาติครั้งที่ 24

24th National Environmental Conference

20-21 พฤษภาคม 2568

ณ โรงแรมบางแสน เอเชียเทjs จังหวัดชลบุรี

ให้ไว ณ วันที่ 20 พฤษภาคม 2568

รองศาสตราจารย์ ดร. สุชาติ เหตุอยงประเสริฐ
นายสมหมายวิภากรรัมสิริงแวดล้อมแห่งประเทศไทย



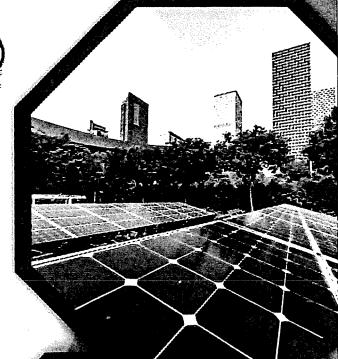


เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

ครั้งที่ 24

20-21 พฤษภาคม 2568 โรงแรมบางแสน เฮอร์เทจ จังหวัดชลบุรี

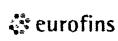
ISBN : 978-616-94130-9-7



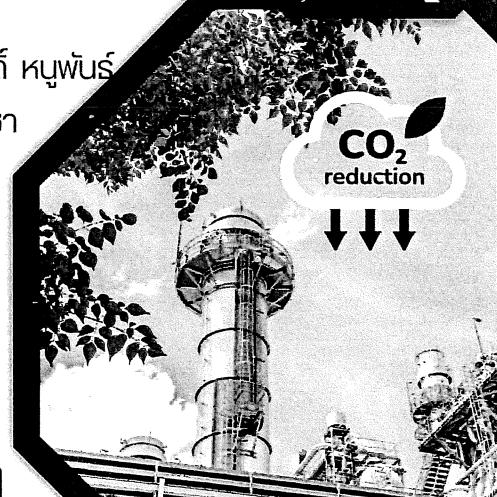
สิ่งแวดล้อมสีเขียวพร้อมด้วยสังคมคาร์บอนต่ำ สู่ความยั่งยืนเพื่อสุขภาวะที่ดีของมวลมนุษย์

บรรณารักษ์

สุชาติ แหล่งปะเสธธนู วันเพ็ญ วีโรวนกุณ ตระการ ประภัสพงษา พงศ์ศักดิ์ หยุพันธ์
วราลักษณ์ อยู่เชื้อวัล โภวิท สุวรรณหนู ธนาเมธ แกคากึก พิษณุ ปันยะราชา



Thai Environmental Technic



 สมาคมวิศวกรรมสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย

20P-12	การศึกษาสภาพที่เหมาะสมต่อประสิทธิภาพการดูดซับน้ำมันและไขมันในน้ำเสียจากโกร唆อาหารโดยใช้โคโลนีจากเปลือกหุ้งก้ามกราม อัลนิคิกา เสี่ยมใจ และ วนวรรณ แซ่หล	551
20P-13	สังเคราะห์ ZnO ด้วยวิธีตกตะกอนร่วมจากเบสธรรมชาติ 2 ชนิด และสลายสีเยื่อ RhB และ RO ภายใต้แสง UV ชนรรค พงศ์อาทิตย์ <u>ikoanang buakhad</u> <u>สาวถักชลน</u> อะหมัด กนิษฐา พงศ์อาทิตย์ และ วิภาพรรณ คงเย็น	559
20P-14	<u>การศึกษาการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียจากโกร唆อาหารและแนวทางการดูแลรักษาระบบกรอง ภาระ ภาระไฮดรอเจน นันท์นภัสสร อินยิม และ เสรีย์ ตุ้ปะกาญ</u>	566
20R2-09	การประเมินค่ารับอนุพตตรีน์ของแท้วัจีนปอกเปลือก จิรประดิษฐ์มีชัย จีมา ศรลัมพ์ และ วรพจน์ กนกกันพาพงษ์	571